

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՈՒՆՆԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 27րդ տարեշրջանի (1911 սեպտեմբեր-1912 յուլիս) բաժնորգադին է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻՆ՝ Ամսկան բաժնորգադին է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆր. : Նամակ կամ գրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Arménia
MARSEILLE (France)

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ

ԹԻՒՒ 4

1911 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 27 ԴՆ.

(2. Տ. Սեպտեմբեր 14)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կատարելով կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագործունելիչ հրատարակուած ձեռագիրները:

Մանուկներ կը զրկուեն հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուկներ 1 միջակ դրոշմ տոնգրով կարծէ. 1 զլազրը 20-նգրէ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲԱՅՈՒՆՆԵՐ Ե
ԲԱՅՈՒՆՆԵՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ”
ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ
(1911 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — 1912 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 27րդ տարեշրջանի (1911 սեպտեմբեր-1912 յուլիս) բաժնորգադին է 20 ֆրանգ (4 տոլար ամերիկեան կամ 7 րուբլ և 50 կպի ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեալ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի, որ կը զրկուի կէս բաժնորգադինով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորգադինով: Կարելի է բաժնորգադրուիլ նաեւ քանի՜ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնթ = 75 կպի) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն, թէ անոնք որ «Արմենիայի Օթանդակ» արձանագրութեան են մեր հրատարակած Օթանդակութեան կանոնագրին համեմատ, իրաւունք կունենան Արմենիա ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն, իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգադինով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրով: Կարելի է նաեւ Օթանդակի նշանակած բաժնորգի հասցէին ուղղակի զրկել թերթը, 12½ ֆր. (2½ տլր.) բաժնորգադինով:

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՒ ՅՈՒՆՏԵՐՆԱԿԱՆ

Արմենիայի և տարեշրջանի թիւերն որոնք բոլորովին սպառած են, չաւտերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուկալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են այս Յոշարարի մէջ որ ութա. ծալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ: Գինն է 1 ֆր. 40 սանդիւմ:

Տարածելու համար մէկ անգամէն 10 օրինակ գնողին կը զրկենք 10 օրինակը, ապահովագրուած ծրարով 10 ֆրանգի փոխարէն:

Դիմել Արմենիայի խմբագրութեան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչի՞ վերագրել այդ. — Նամակ Ռուսական (Ֆոզան). — Ա. Անարնեանի բանախօսութիւնները. — Տարօնի կերպական գործի քայքայման պատճառները. — Պաշտօնական ծանուցում. — Մ. Փորթուկալեանի յօդուածները շուրջ. — Եփրեմի յաղթական մուտքը Քիզիւն. — Հազգը փաշա եւ հայկական գործերը. — Խալաթիները դիպի Տրիպոլիս. — Խալաթի եւ Թիւրքիա. — Կրեւի. — Սոցիալիստի սպանութիւնը. — Պարսկաստան. — Մանուգումներ:

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ՎԵՐԱԳՐԵԼ ԱՅՏ

Հայաստանէն կը շարունակեն գալ հողային յափշտակութիւնների, բռնի խաղամացումների, սպանութիւնների և այլ զանազան տեսակ հարստահարութիւնների լուրեր: Իսկ Թիւրքիայի Հայերի Ազգային Երեսփոխանական ժողովը, որ ատոնց արմատական դարման մը տանելու համար վարչութեան բերած Տեղեկագիրն ու առաջարկները լսեց և որոշեց լրջօրէն ուսումնասիրել դանձր և յաջողօրէն նստին մէջ վիճաբանութեան ենթարկել, այդ յաջողօրէն նստին որ դուրսուրէն է սեպտ. 2/15ին, մեծամասնութիւն չէ ունեցեր և հետեւապէս բան մ'ալ չէ կատարուեր:

Ինչ բանի վերագրել ազգային երեսփոխանների այդ աստիճան անհոգութիւնը՝ Հայաստանի հարստահարութիւնների տագնապի, ստիպողական խնդրին հանդէպ:

Մեր ազգակիցներ կը կոտորուին Հայաստանի մէջ, իրենց կեանք, գոյք և պատիւ անապահով սոսկալի վիճակի մէջ կը գտնուին, իրենց բողոքագիրներով և հեռագիրներով կը դիմեն պատրիարքարան և անմիջական օգնութիւն, դարման կը խնդրեն, ժամ առ ժամ այնտեղ կըսպասեն փրկարար կարգադրութեան մը, ապահովել լուրի մը, իսկ Կ. Պոլսի մէջ մեր Ազնուաշուք երեսփոխան էֆենտիները կը դանդաղին իրենց բնակարանէն մինչև Դալամիտի ժողովարանը երթալ, գէթ իրենց

մէկ քուէով գործին մղում տալու համար:

Ինչի՞ վերագրել այսչափ փոքրիկ ներդրումն մը կրելէ անգամ երես. փոխանների մէկ կարևոր մասին խուսափումը. ազգային զգացման պակասութեան, արևելեան դանդաղաշարժ գործունէութեան թէ չափ սղանց և անտեղի վախիտութեան: Չենք գիտեր և չուարած կը մնանք:

Երբ Համիտի օրով հարստահարութիւններ կը լինէին, Ազգային ժողովը դիւրութիւն չունէր գաւառներու և պաշտօնապէս բողոքի ձայն բարձրացնելու: Ժողովուրդը ստիպուած էր իր ձայն լսել տալու համար դիմել յեղափոխական միջոցների: Իսկ այժմ որ Սահմանադրական նոր դրութեան օրով կը վայելենք գէթ ժողով գումարելու, մեր ցաւեր յայտնելու, խորհրդակցելու և բողոքելու իրաւունքը, այս ազատութենէն ալ չօգտուելն ու անտարբեր մնալը տխուր գաղափար մը պիտի տայ աշխարհի, Հայերին իրենց իրաւունքներ վայելելու իրենց պարտականութիւններ կատարելը գիտնալու մասին:

Երեսփոխան էֆենտիներ, ո՛չ միայն Հայաստանէն, այլ և արտասահմանէն, աշխարհի ամէն կողմերէն Հայեր իրենց աչքեր Ձեզ յառած կը դիտեն թէ Ազգային ժողովը ինչպէս պիտի վարուի խոհեմութեամբ և միանգամայն հաստատակամութեամբ լուծել տալու համար այս հարստահարութիւնների կնճառ խնդիրը:

Մ. Փ.

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՄԻՆԱԿԱՆ

Յօդան, 5/18 սեպտ. 1911

Կարողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորքի կողմանի Ռումանայոյց

Ռումանահայերն, Բագրատունեանց աւերեալ Տունն յիշեցնող սոյն գաղութն, որքան որ մերձակո. ըոյս, սակայն բարեբաղդաբար տա. կաւին Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հա. ռազատ գաւառներ լինելէ չեն դադ. րած, որով 7-8 դարերէ ի վեր իրա.

ունք ունին արդէն մասնակցելու հայրապետական ընտրութեան: Այս անգամ ևս Ս. Էլմիածնայ և ազգ. Պատրիարքարանի հրահանգաց համաձայն Պաշտօնի Հայոց պատ. Հոգաբարձութիւնն նախորդ ամսոյ 20ին հրաւեր կարգաց Ռումանիոյ 14 հայաբնակ քաղաքաց պատ. Հոգաբարձութեանց, որպէս զի փութան մէկ մէկ ներկայացուցիլ զրկիլ Պաշտօնէջ ուր նոյն ամսոյ 28ին տեղի ունենալի ժողովոյն մասնակցին յընտրութիւն պատգամաւորի: Հրաւեր ընդունողներէն ոմանք դժբաղդաբար չեղող մնացին, ոմանք իւրեանց կամք յանձնեցին կեդրոնի պատ. Հոգաբարձութեան և միայն հետեւալ քաղաքներէն կամ էին ժողովրդեան ներկայացուցիչներն. Պագովէն՝ արժ. Տ. Գրիգոր Հայր Լազարովի, Գոնս. տանցայէն՝ մեծ. Տիար Նուհուպեան, Յօքանէն՝ ողն տողերը գրողն և Պրայիլէն՝ մեծ. Տիար Տաքէ Կրիկո. ըրու: Ժողովն տեղի ունեցաւ որո. չնալ օրը, նախորդ ամսոյ 28ին, ընդ նախագահութեամբ մեծ. Տիար Յովսէփի Յուսէփօօլուի կարգացուցեցան պաշտօնական հրահանգներն և նամակները. կարգ մը նախնական ձեւ. կերպութիւններէն և բանախօսութիւններէն ետքը՝ միաձայն հաւանութեամբ աշխարհական դասէն պատգամաւոր ընտրուեցաւ սոյն տողեր գրողը, որ իւր լինի շնորհակալութիւն յայտնելով ընտրողական պատկառելի ժողովոյն՝ հրաժարեցաւ, ի նկատ առնելով զեկտեմբեր ամսոյն իւր բացակայութեան անկարելիութիւնն ի Յօքան: Ետոյ ժողովը միևնոյն միաձայնութեամբ պատգամաւոր ընտրեց զմեծ. Տիար Ա. Նուհուպեան՝ Գոնստանցայի Հայոց ներկայացուցիչն:

Կղերական դասուն կողմանէ պատգամաւորի մ'ընտրութեան գալով՝ ժողովն ի նկատ առնելով կարգ մը դժուարութիւնք, որոշեց այդ քուէն յանձնել Ազգ. պատրիարքարանին, որպէս զի Ս. Էլմիածնայ մէջ կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակամիջոցին հետագորով յանձնէ եկեղեցականի մը, որ արդէն ուրիշ տեղէ քուէ չունի տալու և նա խորհրդ. դակցելով Տիար Նուհուպեանին հետ

տան իւրեանց քուէն, ի կողմանէ
Ռուսականայոց, Ամեն. Դուրեան
Սրբազանին եթէ յերաւի անկէ ա.
ւելի յարմարագոյն մը չգտնուի մեր
հպիսկոպոսական դասուն մէջ, յոգով
վերջացաւ հղալարակցական փոխա-
դարձ համակրութեամբ:

Պուրէշդի Հայոց պատ. Հոգա-
բարձութիւնն այժմ ոգի ի բախն կը
շանայ ի հիմանց վերստին շինել Ս.
Հրեշտակապետ եկեղեցին, որ իւր
նախորդէն աւելի ընդարձակ և գե-
ղեցիկ պիտի կառուցուի. շինութեան
ծախքն 120.000 ֆր.էն աւելի կը
հաշուուի: Իւրեանց համար կարո-
ղութիւն և յաջողութիւն կը բարե-
մաղթեմք, մեծ յոյս տածելով թէ
նոր եկեղեցւոյ կառուցմամբ իւ-
րեանց երկսեռ վարժարանն չփնա-
ւիր, ըստ որում վարժարանն ամենայն
տեղ եկեղեցւոյ նախագահութիւն է,
առանց որոյ եկեղեցին լոյս չունի և
Տիրոջ սեղանի պաշտօնեայք ի խա-
ւարի կաղթեն: Այս բացար-
ձակ ճշմարտութիւնն դժբաղդա-
բար շատ տեղեր տակաւին ըմբռնած
չեն, որով երբեմն եկեղեցւոյ նորո-
գութեամբ կամ շինութեամբ կը
փնասուի նորա լուսատու ճրագն,
վարժարանն:

Ռուսականայոց Առաջնորդական
խնդրոյն վրայ մտադիր էի երկարո-
րէն գրել, սակայն ի նկատ առե-
նով մեր Ազգային Պատրիարքարանի
բազմազարդ վիճակն, թողուցի պա-
տահագոյն ժամանակի:

Մ. Կ. ՄԻՐԱԽՈՐԵԱՆ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԲԱՆԱԾՈՍԹԻԹԻՆԵՐԸ

Աւետիս Ահարոնեան բաւական
առողջացած լինելով, Սասունի ի նը-
պաստ իր առաջին բանախօսութիւն
ըրաւ Կ. Պոլսի մէջ սեպտ. 4/17ին,
Բէրա վարիէթէ թատրոնը: Ամբողջ
մէկ ու կէս ժամ խօսեցաւ իր սովո-
րական հմայիչ վսեմ ոճով գրաւելով
ժողովրդի հիացումն ու խորին ու-
շադրութիւնը:

Ահարոնեանի բանախօսութենէն յե-
տոյ, Տիար Է. Ալիւնի որ Ամերիկայի
ու Եւրոպայի իր պտօյտներէն Կ. Պո-
լս վերադարձած լինելով ներկայ կը
գտնուէր հոն, ժողովրդի յայտնած
բաւականութեան համեմատ ելաւ
մի քանի խօսք ընելու: Յիշեց ու-
սական բանտերին մէջ մտնող Հայե-
րի վիճակը և ի յարգանս անոնց յո-
տընկայս ծափահարութիւնն առա-
ջարկեց: Ներկայները ոտքի ելնելով
երկարատեւ ծափահարութեամբ պա-
տասխանեցին իր առաջարկին:

Մուտքը թէ 2 շաբաթ չնչին գու-
մար մը նշանակուած էր, Սասունի
համար զուտ հասոյթ գոյացեր է
3071 շաբ.:

Ահարոնեան իր երկրորդ և վերջին
առանախօսութիւնն ըրած է սեպտ.

6/29ի գիշեր, Սկիւտար, ամառային
թատրոնին մէջ, « Բաֆֆի Լսարանա-
կան Միութեան » հրաւերով: Չնայե-
լով յորդհոս անձրեւին, ունկնդիր-
ները երկսեռ ստուար բազմութիւն մը
լցուեր էր թատրոնը, նոյն իսկ հեռա-
ւոր տեղերէ գիշերով եկած. այն
աստիճան ժողովրդականացած է այժմ
Ահարոնեանի անունը Կ. Պոլսի մէջ
և իր խօսքերը դարձել դարձած:

Կըսուի թէ Տ. Ա. Ահարոնեան Եւ-
րոպա պիտի գայ բժշկութեամբ համար
իր հիւանդութենէ որ բանտին մէջ
ստացած էր:

ՏԱՐՈՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ
ՔԱՅՔԱՅՔԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Բաց նամակ հետաքրքրողներուն
(Շաբ. 3րդ քուէն)
Ոտնախարոսաճ մարմիններ
հրաժարականներ

Այլ և այլ փաստեր առաջ բերին
ուսումնական խորհրդի մարտ 3ին
ներկայացրած բողոք-հրաժարակա-
նը: Կը յուսայի որ սահմանադրու-
թեան տրամադրութեան համեմատ
յառաջիկայ երեսփ. ժողովը կը
պարզէր վիճելի խնդիրները և պէտք
չէր լինի հրաժարելով տարւայ կէ-
սին գործը թողնել երեսի վրայ:
Երբ կարդալով մարտ 10ին գումար-
ւելիք երեսփ. ժողովի օրակարգը,
մէջը չը տեսայ ոչ Պոպովեան դպրոց,
ոչ ուսումնական խորհրդի հրաժա-
րական — մեղադրանք, ոչ տեսիլ հետ
ունեցած վիճելի հարցերը...: Այն-
պէս կ'երեւէր, որ մեր օրւայ « վա-
րիչները » պիտի կերպով որոշած էին
շարունակել իրենց կամայական ու-
ղին: Բացատրելով այդ ընթացքի
փնասակար և ապօրինի լինելը, մարտ
7ի գումարեմբ հարկադրւած
եղայ առաջարկել առաջնորդին և քա-
ղաք. ժողովին:

(Ա) Կամ յարգել ուսումն. տարւայ
սկզբին տուած իրենց խոստումը,
ստորագրութիւնը, հետևապէս և պա-
տիւր:

(Բ) Կամ ներկայացնել — ըստ մեր
պայմանագրութեան — վիճելի խն-
դիրները (Պոպովեան կտակի հետ միա-
սին) գաւառ. երեսփ. ժողովին:

(Գ) Եւ կամ մաքրել իմ հաշիւնե-
րը: Երեք օրւայ ընթացքին մէջ
չ'առնելով ուէ պատասխան իմ այս
գրութեան, երեսփ. ժողովի նստի
նախընթաց գիշերն ես պարտաւոր-
ւած փակեցի տեսչարանը, խնդրելով
օր առաջ մաքրել իմ հաշիւները...:

Ահա այն պաշտօնական շարժա-
ռիթները, որ պատճառ եղան անժա-
մանակ հրաժարականներ և դպրոցու-
կան գործի խառնաշփոթութեան
մոտենելուն:

Քողարկւած պատճառներ:

Այս արտաքին, « պաշտօնական »
պատճառների հետ միասին, կան և
բողով ծածկւած դրդապատճառներ,
առաջիններից ոչ պակաս արժէքա-
ւոր, որոնց գիտնալը պակաս անհրա-

ժեշտ չէ: Դրութիւնների մէջ չը յի-
շատակող այդ պատճառը, գոյու-
թիւն ունեցող անկանոնութիւնների,
շահագիտական-խնամական քաղա-
քականութեան դէմ սկսւած պայ-
քարն է որ մի տարուց ի վեր հան-
գասութիւն չի տալիս մեր « ազգի վա-
րիչներին »: Նախասահմանադրա-
կան պետական հիմնարկութիւնների
նման, յետամնաց մեր գաւառների
« ազգային » գործերի մէջ գոյութիւն
են ունեցած մի շարք տխուր երե-
ւոյթներ, որ մինչև օրս էլ կը շարու-
նակին:

(Ա) Ազգային բոլոր մարմինները
ուսումնական, տնտեսական, կայուա-
ծական, որբախնամ, նպաստից, նոյն
իսկ քաղաքական ժողովներն ու խոր-
հուրդները գոյութիւն են ունեցած
անւանապէս, ձևի համար, ծառայե-
լով խաղաղ քառաշնորհների: Վեր-
ջիններս, միացած ու պայմանաւոր-
ւած քաղաք. ժողովի ատենապետնե-
րի և շատ շատ մի երկու անդամների
հետ, վարած են ազգային գործերը
ըստ իրենց անձնական ցանկութեան,
քմահաճոյքի, առանց դիմադրութեան
հանդիպելու կուրացած և ստրկա-
ցած հասարակութեան կողմից:

(Բ) Առաջնորդն ու քաղաքական
ժողովը, որ ըստ ազգ. սահմանադ-
րութեան 41 և 42-ր. յօդուածների,
քննելու և հաստատելու էին այլ և
այլ խորհուրդների առաջարկութիւն-
ները, իրենց վերապահելով հակադի-
քեր, դրամական հարցերի մէջ չեղ-
քացնելով սահմանադրութեամբ նա-
խատեսւած միւս մարմիններուն,
ամեն կերպ ջանացել են լինել ան-
կախ և անկոնտրոլ, իրենք և հաշւա-
տու և հաշւառու:

(Գ) Առաջնորդարան ուղղուած նը-
պաստներն ու այլ դրամները գան-
ձապահ տեղ անցած են առաջնոր-
դի ձեռքը, ծախսւած են առաջնոր-
դի ձեռքով, վաւերացւած են առաջ-
նորդի ձեռքով կամ շատ շատ՝ ձեռ-
քով կողմէ համար՝ ամիսներ ու տարի-
ներ յետոյ դրանք ներկայացւած են
ի գիտութիւն և ի հաստատութիւն
քաղաք. ժողովին որ միշտ էլ խո-
նարհօրէն ու հեռատեսօրէն կատար-
ւել է ի « փառս առաջնորդների » և
յամարպնդումն « ազգային համե-
րաշխութեան »:

(Դ) Առաջնորդարանների, վանքե-
րի, եկեղեցիների մէջ, « ազգային »
մուտքերը և ծախսերը դիտաւո-
րեալ կերպով օրը օրին չեն արձա-
ղուած կնքւած մատենների մէջ
(որպէս զի կարելի լինի ուէ հաշիւ
ստուգել), պահւած են գաղտնի հա-
ւարակութիւնից, կոնտրոլի չեն են-
թարկւած և հրապարակային քննա-
դատութեան չեն ներկայացւած:
Դրա շնորհիւ ազգային սեփակա-
նութեան ու հասոյթների գործադ-
րութեան ժամանակ առաջնորդող տե-
սակետը եղած է ոչ թէ օրէնքը և
հասարակական շահը, այլ « իշխանու-
թիւն » ունեցող անձանց քմահա-
ճոյքը և անձնական-ազգայնական
շահերը:

(Ե) Մովեանների համար և այլ
նպատակներով դրսից եկած դրամ-
ները չեն ծառայեցւած ամբող-
ջովին որոշւած նպատակներին. մի
նպատակի համար ուղարկւածը
գործ է դրւած այլ ձեռնարկի, ընդ-
հանուր սովորութիւն դարձնելով
նպաստի գումարներից վճարել ա-
ռաջնորդի և առաջնորդարանի պաշ-
տօնեաների ուժերին:

Դրա հետ միասին դրսից եկած
դրամները որոշւած նպատակին ժա-
մանակին ծառայեցնելու կամ տոկո-
սով պահ դնելու տեղ, չեն յանձնւած
պաշտօնական տնտես. խորհուրդնե-
րին, այլ ծառայած են առաջնորդ-
ների « վստահութիւնը » վայելող
անձանց վաճառականական ձեռ-
նարկներին...: այդ պատճառով իսկ
ձգձգելով դրամների գործադրութիւ-
նը որոշեալ նպատակներին համարմիյս
ամենը չի կարող վրդովեցուցիչ չը
լինել ամեն մէկի համար, որ կողմնա-
կից է սահմանադրական կարգերի,
հաշիւների մաքրութեան և հասա-
րակութեան շահերի: Ներքոյ ստո-
րագրեալը ևս, տեղեկանալով որ
շրջանիս պէտքերին համար դուրսը
հանգանակւած հազարաւոր ոսկիների
մասին տեղեկութիւն չ'ունին ոչ քա-
ղաքական ժողովը, ոչ տնտեսական և
ոչ ալ ուսումնական խորհուրդները,
բազմիցս անգամ խնդրեց, առաջար-
կեց և պահանջեց վերջ դնել այդ ան-
կանոնութիւններին...: Ապագային
աշխատանք:

Ս. ԶԱԽԱՐԵԱՆ
(Շարունակելի)

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի գաւառներէն երբեմն
նորապսակ երիտասարդներ Ֆրանսա
գալով Մանչեսթր-Լիվրքուլի ճամ-
բով կուգեն Ամերիկա երթալ ընտա-
նեօք. սակայն իրենց ձեռք ամուս-
նութեան վկայագիր չունենալու
գժուարութեանց կը հանգչին Լի-
վրքուլի մէջ և կը դիմեն Առաջ-
նորդարանիս ու թախանձանօք վը-
կայագիր կը խնդրեն: Նոյնպէս ո-
մանք պսակուելու առթիւ կը ներ-
կայանան՝ առանց իրենց տուրքու-
թիւնն հաստատող վկայագրի:

Ներկայիս կը ծանուցուի թէ Ա.
առաջնորդարանն անձանթ ազգայնոյ
մը չկրնար վկայագիր տալ. և թէ
անհրաժեշտ հարկ է որ Եւրոպա և
ասկէ Ամերիկա անցնող գաւառացի
ազգայնք իրենց ամուսնացեալ կամ
ամուրի լինելն հաստատող պաշտօնա-
կան վկայագիր ունենան ի ձեռին, ի
հարկին չհանդիպելու համար դժ-
ւարութեանց:

Այս առթիւ կը յանձնարարեմք
մեր թիմական Արժ. քահանայից որ
առանց կանխաւ Առաջնորդարանէս
հրաման ստանալու պակ չկատարեն,
և եթէ անմիջական հարկի ներքե
ստիպուին պակել մանաւանդ Ամե-
րիկա ճամբորդները (ի հարկէ խըս-
տիւ քննելով նախապէս և հաստատե-
լով արդիւի պատճառ մը չգտնուիլն),
պէտք է պակել յետոյ փութան

ծանուցանել Առաջնորդարանիս և
պատկաններուն յանձնեն ամուսնու-
թեան վկայագիր, որպէս զի չհանգը-
պին անակնկալ զժողովութեանց ի
բնեց ուղևորութեան մէջ :

19 սեպտ. 1911

Մանչեսթր

Կնիք

Առաջնորդութեան

Հայոց Եւրոպայի

Կը խնդրուի Ամերիկայի ազգային
թերթերու պատ. խմբագիրներէն՝
ներկայս արտատպել իրենց թեր-
թերու մէջ եթէ կը հաճին :

Նոթ

Մ. Փորթոմ-Գալիսի
ՅՈՐԴՆԱՆԻՆ ԵՄԻՐԱՅ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ
Ֆիլադելֆիա քաղաքէն Տիար Կ.
Օ հանեան զրկած է խմբագրութեանս
307 1/2 ֆրանկ (60 տլր.), զուտ հա-
տոյթ նոյն քաղաքէն խումբ մը Հայ
երիտասարդներ յուլիս 30ին սար-
քած դաշտահանդէսին, Մ. Փորթոմ-
գալիսի յորելեանին առթով :

Նոյն առթով Ջադրաէն (անգլ.
Հնդկաստան) Տիար Յ. Կ. Առաքե-
լեան շնորհատուրագրով մը զրկած է 50
ֆրանկ և Կիլիկիայէն Տիար Միքայէլ
ն աթանեան 20 ֆր. :

ԵՓՐԵՍԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՄՈՒՏԲԵՐ ԹԵՂՈՒՆ

Պարսկաստանի զօրքերի հրամա-
նատար հայազգի Եփրեմ երբ Սար-
գար Արշաթին յաղթեւ յետոյ կը
վերադառնար Թէհրան, ժողովուրդը
մեծ հանդէսով և ուրախութեան
ցոյցերով զիմաւորեր է իրեն :
Եփրեմին ետեւէն կը բերուէին անոր
զերի բռնած 300ի չափ թիւրքմէն,
ներք :

Երբ հասան զխաւոր հրապարա-
կը, Եփրեմ հրամայեց զետինը նետել
Արշաթի դիակը : Ամբոյնը չըլապա-
տած, հետաքրքրութեամբ կը դիտէր
իր մեռած թշնամին որ դեռ մի քանի
օր առաջ սարսափ կազդէր իրեն :

Շահի ինամակալ Նասիր-իւ-
Միլլը զիմաւորելով Եփրեմին գըր-
կեց ու ըսաւ. կը համբուրեմ քեզ,
ով հերոս և փրկիչ ժողովրդական
ազատութեան :

Ժողովուրդը ուրախութեամբ կը
պօռար. Զինտապատ Եփրեմ (կեցցէ՛
Եփրեմ) : Շատեր ուրախութենէն
յուզուած կարտասուէին :

ՀԱԳԳԸ ՓԱՇԱ

ՆԻ ՀԱՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Կ. պօլսէն սեպտ. 23ին հեռա-
դրած են Ֆրանսական թերթերին
հետեւեալը որ բոլորովին վերապա-
հութեամբ կը հրատարակենք մենք,
մի միայն իրըն հետաքրքրաշարժ
լուր մը որ հեռագրով իսկ չըլարե-
րութեան հանուած է :

« Երջող զրոյցներին նայելով, մեծ
եպարքոյր հայ յեղափոխականներէն
սպառնալիք մը ստացեր է որով կը

սպառնան Սեօլիբիւնի վիճակակից ընել
զինք եթէ հայկական գործերը գո-
հացուցիչ լուծուած մը չստանան : »

ԻՏԱԼԱՅԻՆԵՐԸ ԴԵՊԻ ՏՐԻՊՈԼԻՍ

Նաւային ցոյց քե արշաւանք. — Անո-
րոյ կացութիւն. — Միջազգային խառ-
նաշրջանի մը. — Ինքնապաշտպան
սկսի այդ եւ Ինքնապաշտպան վերջա-
նայ. — Ստոյգն այս է որ Իտալիա
բաց մը կը պատրաստէ :

Հոռմին սեպտ. 20ին գրած են տեղիս
Petit Marseillais օրաթերթին.

Հազիւ թէ Մարտի խնդրը սկսաւ
կարգադրուիլ Պրանսի և Գերմանիաի
միջև և ահա դիւանագիտական հորիզո-
նին վրայ կը ծագի ուրիշ խնդիր մը որի
անմիջական հետեւանքները գուցէ աւելի
ծանր լինին : Ափրիկեան Տրիպոլիս խըն-
դիրն է այդ որ բաւական կ'ընտոտ
է : Բացատրենք քանի մը խօսքով :

Եգիպտոսն Անգլիացիներին, Թունիզն
ու Ալժիրն և գրէթէ Մարտի ալ Պրան-
սացիներին ձեռքն անցած լինելով, Մի-
ջերկրական Ափրիկեան մասին մէջ Տրի-
պոլիսն է միայն որ մնացած է թիւր-
քի մեծ ձեռքը : Իտալիան հետզհետէ
Եգիպտոսի, Մարտի և մանաւանդ Թու-
նիզի համար ցանկութիւններ ցոյց տալէ
յետոյ, որոնք ոչնչացան, վերապէս յա-
ջողած է Սպանիաի, Անգլիաի և Պրան-
սի հետ կարգ մը համաձայնութիւննե-
րով հաւանեցնել Միջերկրականի միւս պե-
տութիւններն որ Տրիպոլիս համար չմը-
ցին իրեն դէմ :

Բայց հասած է հիմա ժամանակը որ
Իտալիա դրաւ Տրիպոլիսը : Իտալական
մամուլը մեծ մասը կը կարծէ, թէ այն՝
Գրէթէն ամէն մի վեր է որ այդ լրագիր-
ներ մեծ ազդեց կը հանեն ստիպելու
համար կառավարութեան որ երթայ գը-
րաւէ Տրիպոլիսը. դիտել կուտան թէ
Մարտի խնդրին լուծուած այս միջոցին
այնպիսի պատեհ առիթ մ'է որ գուցէ
բարձր անգամ չներկայանայ :

Եթէ Իտալական կառավարութիւնը
չհամակերպի այդ դիտողութիւններին,
պիտի դատաւարտուի թէ Իտալիան
Միջերկրականի մասին տասնեակ տարի-
ներէ ի վեր մշակած քաղաքականութեան
պտուղը ճիշդ իր հասունացած ժամանակ
քաղելու անփոթ գտնուեցաւ : Անտա-
րակուսելի է ուրեմն թէ կառավարու-
թիւնն ալ կուզէ Տրիպոլիս երթալ, թէ և
այս միջոցին կրտապաշտօնական շատ մը
հերքումներ կը հրատարակուին այդ նը-
կատմամբ չըլող զրոյցներին դէմ :

Բայց կամեաւ և կարենաւ միւսնոյն
բանը չեն : Իրաւ է որ Իտալիան չվախ-
նար թիւրքի դիմադրութենէն. թիւր-
քիան գրէթէ չունի նաւատորմի միջ-
դեռ Իտալիա ունի հզօր նաւատորմի մը
որ կրնայ անմիջապէս կտրել Կ. Պօլսի և
Տրիպոլիս մէջ ունէ հաղորդակցութիւն :
Տրիպոլիս բերդապահ զօրքերը, որոնք
արդէն քիչնոր են, առանձնացած և
իրենց սեփական ուժին մնացած, չուտով
կը ստիպուին անձնատուր լինելու :
Թիւրք լրագիրները ըսածին նայելով,
Տրիպոլիս Ա. արեւելքը ոտքի կելնեն և
հարաւակողմի Սենուսիսներն ալ կը
վազեն անոնց օգնութեան կը հասնին,
վտանգի մէջ գտնուող Մահիկի դրօշակը
ազատելու համար : Բայց անորոյ սպառ-
նալիք մ'է այդ որի իրական արժէքը
գէշագերը միայն կրնան ցոյց տալ. իսկ
առայթ մ'է նկատել կառնուի հոն գոյութիւն
ունեցող զինուորական ոյժը :

Բայց եթէ երթալ Տրիպոլիսը գրաւել
դժուար չէ Իտալական կառավարութեան
համար, ասոր անմիջական հետեւանքներն
են որ կրնան գոյութիւններ ծագե-
ցնել : Թիւրքիան մէջ նոր բէժի մի մը

տիրապետելու հակառակ, այդ դժ-
բաղը երկիր կը շարունակէ քաղաքական
անհաստատ վիճակ մ'ունենալ. երբ մէկը
դպրի անոր մէկ մասին, միւս բոլոր
մասերն ալ կը սկսին շարժիլ, իր դրա-
ցիներ անմիջապէս գործողովի կելնեն,
իր նահանգներ կապտամբին իրեն դէմ :
Յիշեցէ՛ք թէ ինչ պատահեցաւ երբ
Մատրիա իրեն կցեց Պօսնան և Հէրձե-
քովիան : Սերպիա, Պուլարիա, Յունաս-
տան կատաղաբար յուզուեցան, Մակե-
դոնիա ալ կոտորեցաւ, Կրէտէ գող բռ-
նեց և Արաբիա, Ապառաժ Արաբիան
անգամ, աղաղակ բարձրացուց : Տարիներ
և միջադէպային անվերջ բանակցութիւն-
ներ պէտք եղան հանգարտեցնելու հա-
մար այդ բոլոր իրարանցումները : Եւ
հիմա որ հանգարտութիւնը գրէթէ վե-
րահաստատուած կերևի թիւրք կայս-
րութեան և Պալքաններին մէջ, Տրիպոլիս
երթալու առիթը կը ներկայանայ Իտա-
լիան : Բնաւ տարակոյս չկայ որ եթէ
Իտալիա հան երթայ, իրարանցումը չու-
րէն պիտի սկսի ամէն կողմէ : Աւերմ
Իտալական կառավարութիւնն այդպիսի
վճռական քայլ մ'առնելով ծանր պա-
տասխանատուութիւն մը կը ստանան.
Հետեւապէս պէտք է որ կրցածին չափ
նախազգուշութիւններ ձեռք առնէ. մանա-
ւանդ պէտք է խտանի որ միւս տէրու-
թիւններն ալ իրեն կախկին պալքա-
նեան ժողովուրդները հանգարտութեան
մէջ պահելու : Այս նկատմամբ Սրբեակ
համաձայնութեան տէրութիւնները կր-
նան մեծ ծառայութիւններ մատուցանել
իրեն, որովհետեւ Պրանսա և Անգլիա
Պէլկրատի, Աթէնքի և Սօֆիաի մէջ
դրամական ազդեցութիւն մը կը բանե-
ցնեն և Ռուսիա ալ հոն ունեցած իր
քաղաքական ազդեցութեամբ կրնայ կա-
տարեւազործել իր դաշնակից Պրանսի
և բարեկամ Անգլիաի ըրած ազդեցու-
թիւնները :

Եւ ման անդին Գերմանիան և Աւր-
տիկանքարիան, կամ աւելի ճիշդ՝ Գեր-
մանիա միայն, որովհետեւ այսպիսի
գործերի մէջ Աւստրիան Գերմանիաի ար-
բանեակն է : Արդ, Գերմանիան թիւր-
քի շատ բարեկամ կը ներկայանայ.
Բայց միւս կողմէ ալ Իտալիաի դաշնա-
կիցն է. ինչ պիտի ընէ եթէ կռիւ մը
ծագի իր բարեկամին ու իր դաշնակցին
միջև : Երկար չփնտռենք իր ընելիքը. իր
սովորութեան համեմատ, երեսի վրայ պի-
տի թողու իր բարեկամը և իր այդ լը-
քումը կրցածին չափ սուղ պիտի ծախէ
իր դաշնակցին : Բաւական է որ Իտալիան
Տրիպոլիս մէջ տնտեսական ինչ ինչ շա-
հեր ապահովցնէ Գերմանիաի համար,
Գերմանիա կը համաձայնի, ի հարկէ ցաւ
ի սիրտ, թողու որ կողպտեն իր բարե-
կամ թիւրքիան և օգնել Աւստրիան որ
զսպէ պալքանեան ազդեքը :

Ահա միջազգային այսպիսի զգուշու-
թիւններ կան որ Իտալիա պէտք է ան-
չուչու կատարէ Տրիպոլիս վրայ արշա-
ւանք մը փորձելէ առաջ : Կերևի թէ
այդ նախազգուշութիւններ կատարուած
լինցած են և վճռական շարժան մը ըս-
պէին հասած ենք : Իտալական նաւա-
տորմի այն բոլոր սպայներ ու զօրքեր
որոնք արձակուրդի մէջ կը գտնուէին,
հրաման ստացած են վերադառնալու և
սեպտ. 23ին ներկայ գտնուելու իրենց
մարտանաւերի մէջ : Նաբոլիի բանակին,
որ հաւանորէն արշաւանքի զօրաբանա-
կը պիտի լինի, այն զօրքեր որոնք ան-
ցած ամիս արձակուած էին իրենց տու-
ներ վերադառնալու համար, այժմ ստի-
պողաբար վերակոչուած են սեպտ. 22ին :
Ջրահանորներն ու յածանաւորները շարժ-
ման մէջ են, պտոյտներ կընեն և, իբր
թէ դիպուածով, հետզհետէ կը համա-
խմբուին հարաւային նաւահանգիստնե-
րին մէջ : Արդեօք բառին բուն նշանա-
կութեամբ արշաւանք մը կուզէ ընել

Իտալիան, թէ առ այժմ լոկ նաւային
ցոյց մը որ թիւրքիան համոզուի իր տը-
կարութեան վրայ և Իտալիաի հետ սա-
կարկութեան մտնելով ծախէ Տրիպոլիսը,
առանց պաշտպանելու : Կարելի է զանա-
զան ենթադրութիւններ ընել. բայց առ
այժմ սա ստոյգ է որ Միջերկրականի մէջ
հանդիսառես պիտի լինին դիւանագի-
տական նոր ողբերգութեան մը ներկա-
յացման որի վարագործը պիտի բացուի
անմիջապէս երբ Մարտի ողբերգութիւ-
նը վերջանայ :

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԹԻՒՐԿԻԱ

Հոռմի « Թրիպիւն » լրագիրը
Տրիպոլիսն սեպտ. 23ին հեռագիր մը
ստացած է որ կիմացնէ թէ այն տեղի
իտալական գաղութը մեծ վախի մէջ
է որ երբ օսմանեան մարտանաւերը
զօրքերով և ազգամթերքներով հոն
հասնին, տեղացի մահմետականների
մոլեռանդութիւնը անզսպելի կերպով
կը բորբոքուի Իտալացիներին դէմ :
Այդ վիճակի մէջ Իտալացիներն ան-
խուսափելի կերպով կոտորածի վը-
տանգին ենթարկուած են և իրենց
կառավարութենէն կը պահանջեն
ազդու միջոցներ ձեռք առնել իրենց
կեանքի ապահովութեան համար :

« Թրիպիւն » այդ հեռագիրը հը-
րատարակել յետոյ կը յարէ թէ
յայտնի է որ Իտալական կառավա-
րութիւնն արդէն բաւական թուով
նաւեր պատրաստած է Օսմանեան
նաւահանգիստները զրկելու, եթէ
հարկ լինի, պաշտպանելու համար ի.
տալացիների կեանքն ու ստացուած-
քը :

— Մալթան կը հեռագրեն սեպտ.
23ին թէ Տրիպոլիսն եկող չոգենաւ-
ները բազմաթիւ Իտալացիներ կը
բերեն որոնք թիւրքերի վրիժառու-
թենէն վախաւոր կը մեկնին Տրի-
պոլիսն :

— Կ. պօլսէն սեպտ. 23ին. Զրոյց
կը ըլլի թէ Կրեմլը երթիկեկող Իտա-
լական բոլոր չոգենաւները դադրե-
ցուցած են իրենց ճանապարհութիւն-
ներ : Կը կարծուի որ Իտալական կա-
ռավարութիւնը իր հրամանի տակ
առնելով զանոնք իր գործածու-
թեան պիտի յատկացնէ : Իտալա-
կան Ազգային ընկերութեան չոգե-
նաւը որ այսօր Կ. պօլսի պէտք է
հասնէր, Տարտանէլի առջև Իտալա-
կան հիւպատոսէն հրաման ստացեր
է Իտալիա վերադառնալու :

Թիւրք կառավարութիւնը կը շա-
րունակէ իր զինուորական պատրաս-
տութիւններ : Զինքերով և ազգա-
մթերքներով բեռնաւորուած չորս չո-
գենաւներ, որոնք երէկ պէտք էր
ճանքայ ելնէին Տրիպոլիս երթալու
համար, դեռ խաբիս չեն վերու-
ցած : Կերևի թէ կառավարութիւնը
կը վարանի զանոնք ճանքայ հանե-
լու, վախաւորով որ մի՛ գուցէ Իտա-
լական մարտանաւեր Միջերկրակա-
նի մէջ յարձակին անոնց վրայ և գրա-
ւեն : Հիմա նաւատորմի Տրիպոլիս
զրկելու խօսքեր չեն լսուիր : Սրբիաի
ժողովներէն ուր պտոյտներ կընէ
այժմ, անմիջապէս պիտի կանչուի
Տարտանէլի մուտքը պահպանելու

համար կը հաւաստեն թէ իտալա-
կան կառավարութիւնը երեք չորս
օրէի վեր հրաման զրկած է օսմանեան
լուրերը գտնուող իտալական շոգե-
նաներին որ իտալիա վերադա-
նան :

— Բօր-Սայրիտէն (Եգիպտոս) կը
հեռագրեն սեպտ. 24ին. « Այստեղ
հասած լուրի մը նախելով, Թիւրքերը
Մէրսինի առջև գրաւեր են եղբր
իտալական « Բէնիւն-Մարկէրիզա »
շոգենաւը : Իտալական « Ֆուրֆուր »
շոգենաւը որ այժմ Բօր-Սայրիտ կը
գտնուի և Սիրիա նաւահանգիստնե-
րը պիտի երթար, յետագայից իր
մեկնումը, գրաւումէ վախճալով : »

— Կ. պօլսի ռուսական դեսպան Տ.
Չարիքով և գերմանական դեսպան
Ֆոն Պիպերշայն որոնք բացակա
էին, իտալիկները վէճին պատճառով
Կ. պօլսի վերադարձան :

ԿՐԷՏԷ

Կրէտէի պաշտպան, տէրութիւննե-
րը իմացուցին Յունաստանի Երկիրոս
Թագաւորին Տանիմարքա գտնուած
միջոցին թէ մտադիր չեն վերանորո-
գել Կրէտէի միայն բարձր պատ-
ուիրակի պաշտօնը որ սեպտ. 27ին
թափուր կը մնայ, Զայիմիսի պատ-
ուիրակութեան պայմանսժամը լրա-
նալով :

Նորիմաստ ազգարարութիւն մ'ալ
ըրին Բ. Դրան :

— Բ. Դրանը Կրէտէի խնդրին
նկատմամբ իր զրկած շրջաբերակա-
նին մէջ յայտարարած է թէ քանի
որ այդ խնդիր չէ կարգադրուած,
հակառակական պայքարածը պիտի
շարունակուի և Թիւրքերի ու Յու-
նաստանի երկաթուղիների կապակ-
ցութիւնը չպիտի կրնայ իրագործ-
ուիլ :

ՍԴՈՒԼԻԲԻՆԻ ՍՊԱՆՆՈՒԻԼԸ

Սգօլիքին սպաննող Պօկրօֆին
հրէութենէ դարձած ռուս մը լինե-
լուն համար Բիւլի հրեաները կոտո-
րածի սպաննալիքին տակ գտնուե-
լով, մեծ բազմութեամբ կը ձգեն
քաղաքը կը վախճին : Կառավարու-
թիւնը 30.000 զօրք տարաւ Բիւլի,
անկարգութիւնների առաջն առնելու
համար :

Բիւլիի գաղտնի ոստիկանութեան
պետը, Բուլիալքո, որ հանգստի կոչ-
ուած էր, դատի քաջուհեցաւ : Դատա-
կան նախարարը Բիւլի գնաց, գաղտ-
նի ոստիկանութեան պատասխանա-
տուութիւնները ճշգրտու համար :

— Սեպտ. 22ի ուրբաթ օր Սգօ-
լիքին թաղումը կատարուեցաւ
Բիւլիի մէջ մեծ հանդէսով : Ստորա-
գրութիւն բացուած է իրեն յուշար-
ձան մը կանգնելու համար :

— Կայսրը 100.000 ռբլ. շնորհեր
է Սգօլիքին ալի կնոջ :

— Բիւլիէն կը հեռագրեն սեպտ.
22ին թէ պատերազմական ատեանը
կախաղանի դատապարտեց Պօկրօֆը
Մահապաճիւր գործադրուեցաւ սեպ-

տեմբեր 25ին : Դատաւարութիւնը
20 վարկեան միայն տեւած է. դատա-
կան նախարարը ներկայ գտնուած
է : Պօկրօֆ հանգարտութեամբ պատ-
մեց իր կեանքը և յայտարարեց թէ
Սգօլիքինը սպաննեց ապացուցանե-
լու համար իր կուսակցութեան թէ
ինք ճշմարիտ յեղափոխական մ'է և
ոչ թէ գաղտնի ոստիկանութեան
գործակատար : Պօկրօֆ անտարբե-
րութեամբ մտիկ ըրաւ իր մահապաճ-
ին :

Ելեմտական նախարար Գրգով-
ցէվ նախարարապետ նշանակուած
է : Իր նախկին պաշտօնն ալ պիտի
շարունակէ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Բէդէրպուրկէն սեպտ. 23ին հե-
ռագրուած զրոյցի մը նախելով, Եփ-
րեմի հրամանատարութեան գտնուող
կառավարական զօրքերը գերի բռն-
նած են նախկին Շահ Մէհմետ
Ալին :

— Պարսիկ կառավարութիւնը ա-
մերիկեան դրամատան մը դիմեր է 4
միլիոն անգլ. ոսկիի փոխառութիւն
մ'ընելու համար, որին գրաւ պիտի
տրուին մաքսատուների, փողերա-
նոցի, անցաժողովների, պետական
կալուածների և կալուածական տուր-
քի հասոյթներէն :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Essai sur l'Histoire de la LITTÉRATURE
OTTOMANE, par K. J. BASMADJIAN, Offi-
cier d'Académie, Directeur de la revue armé-
nienne « Banasér », Membre de la Société
Asiatique de Paris et de la Société Philologi-
que de Paris. 1910. Imprimerie V. et H. Der-
Nercessian, Constantinople. Prix 5 fr. Chez
l'Auteur, 9, rue Gazan, à Paris et à la Li-
brairie B. Balentz à Constantinople.

(Տիար Բասմաճեան մեծ ծառայութիւն
մը մատուցած է հրատարակելով Օսմա-
նեան գրականութեան այս Պատմութիւ-
նը ուր թէև համառօտ և ամփոփ ոճով
տեղեկութիւններ տրուած են Թիւրք
գրագէտներին և իրենց գործերի վրայ,
բայց շատերի համար բոլորովին նորու-
թիւններ են տալիս : Մենք Հայերս որ
Թիւրքերին հետ միասին կապիւնք, մեր
մէջ շատ քիչեր ունինք որ կը ճանչեն
Թիւրք գրականութիւնը և անոր պատ-
մութիւնը. արդէն մեր դրացի Թիւրքերն
ալ բնաւ չեն գիտեր ոչ մեր գրականու-
թիւնը և ոչ մեր պատմութիւնը. և այս
իրար չճանչին, իրար չհասկնալն է որ
Թիւրքերի մեծ ազգութիւններին միջև
կատարեալ համեմատութեան արդեւ-
ներէ մին եղած է : Տիար Բասմաճեան,
որի այս ութածալ 254 էրեսներէ բաղ-
կացած երկասիրութիւնը դիւրացնելու
համար Ն. Բ. Իշխան Սապահէտտին անոր
տրամադրութեան տակ դրեր է իր ճոխ
գրութարանը, գրէթէ միջազգայնացած
Փրանսերէն լեզուով կը ծանօթացնէ օսմ.
գրականութեան պատմութիւնը և այդ
ծանօթութենէն մասնաւորապէս կրնան
օգտուիլ Թիւրքերի մեծ Հայերն ալ :)

SETH. J. MESROVP. History of
the Armenians in India (From the
earliest times at the present day).

5 fr. 50

Բակոնքաւ. Կիպրոս կղզի (Ռ. Աշ
խարհագրական և պատմական տեղու-
թիւն : Բ. Հայ գաղթականութիւն) :
1 ֆր. 25

ԺԳ

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ՋԱԲԱՐԻԱ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷԻ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՏԱՐՏԻՑ ՓՈՐՓՈՒԳԱՆԵԱՆ

1894

1 ֆրանկ և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի :

(Պարսկաստանի Հայերին համար
1 ֆրանկ է :)

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894) ԾՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԱՆԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւո-
րութեան դարադարձին առթով 1894
թուականին հրատարակուած այս միա-
ւալ-դիրքով և լուսատիպ (phototypi-
que) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է
50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած
է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտո-
նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագործ
մէջտեղը դրուած է հայ լրագրու-
թեան հիմնադրին, Տ. Թարուլին
Քհնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բո-
լորտիքը՝ 1894ին հայերէն լեզուով
հրատարակուող բոլոր լրագրերը,
անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետ
ների պատկերներով :

Գինն է 4 ֆրանք ճանապարհա-
ծախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարս-
կաստանի համար 2 ֆրանք և 50
սանթիմ :

Գայեւքեարեան Հ. Գ. — Պատմու-
թիւն Հայ լրագրութեան իսկզբանէ
մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա.
1794-1860 : Մէջ լուսատիպ պատկեր-
ով : Գինն է, ճանապարհածախքով
մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթիմ :

Վերագրեալ թէ՛ պատկերը և թէ
գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիաի
խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ
լրկելով :

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ

Օրաքերը

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Կ. Պօլսա.....	75 զրուշ	40 զրուշ
Գաւառները...	100 »	50 »
Ամերիկա.....	6 տուար	3 տուար
Աւրիւ երկրներ	30 ֆրանք	15 ֆր.

Գաւառի բաժանորդները ձրի կը ստա-
նան նաև Երաթաթերթ-Ազատամարտը :

Երաթաթերթ « Ազատամարտ »-ի
առանձին բաժանորդագրութիւն

Կ. Պօլսա	տարեկան	20 զրուշ
Գաւառները	»	25 »
Արտասահման	»	6 ֆր.

Օրաթերթ « Ազատամարտ »-ի արտա-
սահմանեան ուղղակի բաժանորդներուն
5 ֆրանք :

Հասցէ՝ Rédaction du journal AZA-
TAMART.

Constantinople (Turquie);

ԲԱՋՄԱՎԷՊ

Ազգային, բանասիրական, գրական

է. գիտական ամսաքերը

Բաժանորդ կարելի է գրուիլ ո՛ր ամսէն
որ կուզուի : Բաժնեգէին է տարեկան
ֆր. 10, վեցամսեայ ֆր. 5, եռամսեայ
ֆր. 2.50 : Իւրաքանչիւր թիւ կարժէ
ֆր. 1 : Հասցէ՝

Rédaction de la revue « Basmavep ».
St. Lazare VENISE (Italie)

Է. Ակնունի. — ԴԷՊԻ ԵՐԿԻՐ.

Յիշատակ պանդուխտ հայերին. No.
17 հրատարակութիւն « Հայրենիք »
լրագրի 1911 Պոսթընի Գին 10 սէնթ
(50 սանդիմ). Ստանալու համար դի-
մել « Հայրենիք »-ի խմբագրութեան
(7. Bennet st., Boston Mass., U. S.
America). (Հաւագոյն թղթի վրայ և
մաքուր տպագրութեամբ 32 էրես-
ներէ բաղկացեալ տետրակ մ'է որ կը
պարունակէ Տ. Է. Ակնունիի ծանօթ
ոգևորիչ գրի արգելիքն եղող 4 ըն-
տիր յօդուածներ որոնց ընթերցումը
թէ՛ գրական ճաշակ և թէ՛ հայրենա-
սիրի զգայուն սիրտ ունեցողներին
մեծ հաճոյք կը պատճառէ : Այդ յօդ-
ուածների վերնագիրներն են « Դէպի
երկիր », « Ղարիբ հայերին », « Պան-
դուխտ հայերին » և « Երազ խօս-
քեր », չորսն ալ սրտառուչ և ուշա-
գրաւ կոչեր պանդուխտ հայերին ուղ-
նուած, իրենց հայրենիք վերադա-
ղալու և զայն շէնցնելու համար :)

POLITICAL PERSECUTION. Ar-
menian prisoners of the Caucasus (A
page of the czar's persecution) by E.
AKNOUNI Author of « The Wounds
of the Caucasus », « On the Battle »,
etc. New York (Ակնունիի պատրաս-
տած այս անգլիերէն գիրքը որ տե-
ղեկութիւններ կուտայ կովկասի մէջ
հայերի ձերբակալութիւններին վրայ,
կարելի է ստանալ Պոսթընի « Հայ-
րենիք » լրագրէն որի հասցէն վերև
նշանակուած է :)

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ (Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐՈՆ ԱՆՆՈՒԱՐ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՂԼԱՔԻՐՈՑ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ
անբարոյական մի հայր իւր ազակո-
ւած վարքուբարքով որչա՛փ չաղիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջ է
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ : Գին 1 ֆրանք :

Բանասիրի հրատարակած գիրքե-
րը մեղ մօտ կը ծախուին Մարտիլի
մէջ միևնոյն գիններով ինչ որ Բարիլի
մէջ « Բանասէր »-ի խմբագրատունը :

ՏՆՈՐԷՆ—ԻՄԱԳԻՐ

Մ. ԳԱՐՔԱՅԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՏԵՐԸ

Հայերն տպարան Մ. Փարսկալեանի
Le Gérant: Fraaçois CARRIERE
Marseille. — Imprimerie da Midi